

Michał Gawlikowski

RODZINA ELAHBELA

Jedna z najlepiej zachowanych wież grobowych Palmyry, tzw. wieża Elahbela, mimo że od XVIII wieku zwracała uwagę badaczy, nie doczekała się dotychczas pełnej publikacji. Wprawdzie już dzieło Wooda¹ zawiera 3 plansze poświęcone tej budowli, rysunki te jednak zawierają poważne błędy, dowodzące, że powstały na podstawie niedokładnych szkiców, opracowanych z pewną dozą fantazji już bez kontaktu z zabytkiem².

Bogatszy materiał zawiera zbiór rycin Cassasa³, które wbrew zwykłej manierze tego rysownika przekazują wygląd grobowca na ogół poprawnie, mimo nie zawsze trafnych rekonstrukcji zniszczonych partii. W roku 1922 Chabot publikuje pierwsze zdjęcia wieży i kilku detali wystroju wnętrza wraz z systematycznym opisem pomnika⁴. Również dokładny opis dostępnych wówczas kondygnacji pióra Watzingera zawarty jest w publikacji badań ekspedycji niemieckiej pod kierunkiem Wieganda⁵.

W latach 1934–1937 francuski architekt Amy, współpracując z ówczesnym dyrektorem syryjskiego Service des Antiquités—Seyrigiem, przeprowadził we wnętrzu wieży prace, których wynikiem było oczyszczenie wszystkich jej kondygnacji (podziemie, parter i cztery piętra) oraz częściowa rekonstrukcja (uzupełnienie zerwanych stropów i schodów). Wyższe piętra, do których nie mogli dotrzeć poprzedni badacze, zostały wtedy udostępnione. Wykonano

¹ R. Wood, *The Ruins of Palmyra otherwise Tedmor in the Desert*, London 1753, pl. LV-LVII.

² Jak świadczy np. pl. LVI przedstawiająca elewację wieży, w chybionych proporcjach i z jawnie nieprawdziwymi szczegółami dekoracji.

³ L. F. Cassas, *Voyage pittoresque de la Syrie, de la Phénicie etc.*, Paris 1799, pl. 105 (plan), 119–127 bis.

⁴ J. B. Chabot, *Choix d'inscriptions de Palmyre*, Paris 1922, s. 88–93, pl. X, 2 (widok ogólny), XI, XII, 1 (detale).

⁵ Th. Wiegand i inni, *Palmyra, Ergebnisse der Expeditionen von 1902 und 1917*, Berlin 1932, s. 48 (nr 13), tabl. 29.